

BAZAR

Ihmiskunnan
nousu

ODED GALOR

Vaurauden ja
eriarvoisuuden
juuret

**OED
GALOR**

Ihmis- kunnan nousu

**Vaurauden ja
eriarvoisuuden
juuret**

Suomentanut Tero Valkonen

BAZAR

Bazar Kustannus

Alkuteos *The Journey of Humanity. The Origins of Wealth and Inequality*

Copyright © Oded Galor 2022

Tri. Ori Katz oli mukana kirjoittamassa tämän kirjan aiempaa, hepreankielistä versiota. Ennen käsikirjoituksen muokkaamista

sen käänsi englanniksi Eylon Levi.

Kuvat Darren Bennett. Piirrookset sivuilla 120, 127, 221 ja 288 © Ally Zhu 2022.

Suomentanut Tero Valkonen

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-376-440-8

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

Painettu EU:ssa

Ericalle

SISÄLLYS

IHMISKUNNAN TAIPALEEN ARVOITUKSET	11
--	-----------

I OSA

IHMISKUNNAN VAELLUS

1. LUKU: ENSIASKELEET.....	25
Luominen	26
Lähtö ihmiskunnan kehdestä	31
Varhainen asutus	33
Sivistyksen aamunkoitto.....	36
2. LUKU: PYSÄHTYNEISYYDEN AIKA.....	41
Malthusilainen teesi.....	42
Väistämätön siirtyminen maanviljelyyn.....	45
Väkiluvun heilahtelut	50
Talouden jääkausi.....	56
3. LUKU: MYRSKY PINNAN ALLA	59
Yhtenäinen kasvuteoria	60
Muutoksen pyörät.....	63

4. LUKU: TÄYTTÄ HÖYRYÄ	75
Teknologinen kehitys kiihtyy	76
Koulutus esiteollisella ajalla	82
Teollistuminen ja inhimillinen pääoma	87
Koululaitoksen kehitys	94
Lapsityövoiman loppu	101
5. LUKU: MUODONMUUTOS	109
Väestöllisen muuntumisen käynnistäjät	113
Perhetarinoita	120
Faasimuutos	126
6. LUKU: LUVATTU MAA	129
Teollisuuden auringonlasku	137
Kasvun aikakausi	141
Kasvun ympäristövaikutukset	148
Päätöslisäke: kasvun arvoituksen ratkaiseminen	151

II OSA

VAURAUDEN JA ERIARVOISUUDEN SYNTY

7. LUKU: LOISTO JA KURJUUS	161
Erillisiä tekijöitä	165
Ruosteiset työkalut	167
Kauppa, kolonialismi ja epätasainen kehitys	170
Pohjimmaisat tekijät	176

8. LUKU: INSTITUUTTIIDEN SORMENJÄLJET	179
Instituutiot Britannian nousun taustalla.....	184
Instituutiot ja pitkäkestoinen kehitys.....	190
Kolonialismin perintö	192
Instituutioiden alkuperä	200
9. LUKU: KULTTUURINEN TEKIJÄ	203
Kulttuurin voima.....	206
Kasvun kulttuuri.....	211
Kulttuurinen inertia.....	214
Kulttuuri ja menestys	219
10. LUKU: MAANTIETEEN VARJO	223
Maiseman hajanaisuus ja Euroopan nousu.....	226
Ekstraktiivisten instituutioiden synty.....	232
Kulttuuripiirteiden maantieteellinen perusta.....	234
Suhteellisen kehityksen juuret.....	247
11. LUKU: NEOLIITTISEN VALLANKUMOUKSEN PERINTÖ	249
Neoliittisen vallankumouksen syyt ja seurauksia	250
Sivilisaation jyvät.....	258
Etumatkan katoaminen.....	262
Maantieteen valta	263
12. LUKU: POIS AFRIKASTA	267
Ihmisten erilaisuuden alkuperä.....	272
Moninaisuuden mittaaminen	276

Moninaisuus ja menestys	279
Menneisyyden tiukka ote	285
PÄÄTÖSLISÄKE: ERIARVOISUUDEN MYSTEERIN RATKAISU.....	289
LOPUKSI	297
Kiitokset.....	303
Kirjallisuus.....	307
Loppuviitteet	335
Hakemisto	345

IHMISKUNNAN TAIPALEEN ARVOITUKSET

Orava juoksee Brownin yliopistolla pitkin venetsialaista goottityyliä edustavan rakennuksen ikkunalautaa. Se vilkaisee eriskummallista ihmistä, joka käyttää aikaa kirjan kirjoittamiseen sen sijaan että suuntaisi tarmonsä ravinnon keräilyyn, niin kuin pitäisi. Tuhansia vuosia sitten oravan esivanhemmat vipelsivät Pohjois-Amerikan neitseellisissä metsissä. Kuten sen kaukaiset esivanhemmat ja nykyiset lajikumppanit, se käyttää suurimman osan ajastaan ravinnon keräämiseen, saalistajien pakoiluun, kumppanin etsimiseen ja sääoloilta suojautumiseen.

Itse asiassa suurin osa ihmiskunnankin ajasta, aina *Homo sapiensin* kehittämisestä melkein 300 000 vuotta sitten, on kulunut huomattavan samaan tapaan kuin oravan: sitä ovat määrittäneet pyrkimys säilyä hengissä ja lisääntyä. Elintaso pysyi lähellä toimeentulominimiä eikä vuosituhansien mittaan juuri vaihdellut maailmanlaajuisestikaan. Outoa kyllä, viime vuosisatojen kuluessa olemisemme tapa on kuitenkin muuttunut merkittävästi. Kun ottaa huomioon lajimme koko historian, ihmiskunnan

elämänlaadussa on tapahtunut dramaattinen ja ennennäkemätön koheneminen oikeastaan yhdessä yössä.

Kuvittele että joukko kaksituhatta vuotta sitten Jeesuksen aikaan Jerusalemissa asuneita kansalaisia astuisi aikakoneeseen ja siirtyisi sillä osmanien hallitsemaan Jerusalemiin vuonna 1800. He epäilemättä vaikuttuisivat kaupungin uudesta muurista, väkiluvun kasvusta ja uusien keksintöjen käyttöönotosta. Mutta vaikka 1800-luvun Jerusalem poikkesi merkittävästi Rooman valtakunnan aikaisesta edeltäjästään, aikamatkustajat kykenisivät sopeutumaan uuteen ympäristöönsä varsin helposti. Toki heidän olisi muutettava käytöstään uusien tapojen mukaiseksi, mutta he kykenisivät jatkamaan ensimmäisen vuosisadan ammateissaan ja elättämään itsensä melko helposti, sillä muinaisessa Jerusalemissa hankittu tietotaito pätsisi yhä 1800-luvun alussa. He myös joutuisivat kärsimään samoista vaaroista ja sairauksista kuin roomalaisten aikaan, eikä heidän elinajanodotteensa olisi mainittavasti pidempi.

Kuvittelepa seuraavaksi, mitä tapahtuisi jos aikamatkustajat siirtyisivät vielä kaksisataa vuotta eteenpäin, 2000-luvun alun Jerusalemiin. He äimistyisivät. Heidän osaamisensa olisi vanhentunutta, useimmissa ammateissa edellytettäisiin muodollista koulutusta, ja arkielämässä tarvittaisiin teknologioita, jotka voisivat vaikuttaa taikuudelta. Lisäksi koko joukko tappavia tauteja olisi päihitetty, joten heidän elinajanodotteensa tuplaantuisi heti, mikä edellyttäisi uudenlaista ajattelua ja elämän pitkän tähtäimen suunnittelua.

Aikakausten erot ovat niin suuret, että meidän on vaikea hahmottaa maailmaa, joka jäi taakse vasta äsken. Kuten 1600-luvun

englantilaisfilosofi Thomas Hobbes sen koruttomasti ilmaisi, ihmiselämä oli pitkään *kurja, raaka ja lyhyt*.¹ Hän esitti näkemysensä aikana, jolloin neljäsnes vauvoista menehtyi kylmään, nälkään ja tauteihin ennen ensimmäistä syntymäpäiväänsä, moni nainen kuoli synnytykseen ja vain harva kansalainen saattoi odottaa elävänsä yli neljäkymmentävuotiaaksi. Auringon laskettua maailman valtasi pimeys, naiset, miehet ja lapset käyttivät paljon aikaa veden kantamiseen, eivät peseytyneet usein ja viettivät talvikuukaudet savuisissa kodeissaan. Suurin osa asui syrjäisissä kylissä, matkusti vain harvoin pois synnyinpaikastaan, söi vähän ja samanlaisena pysyyvä ruokaa eikä osannut sen paremmin lukea kuin kirjoittaa. Elettiin surkeaa aikakautta, jolloin talouskriisi ei ainoastaan edellyttänyt vyön kiristämistä vaan johti joukkonääntymisiin ja -kuolemiin. Nykyihmisten moni arkihuoli kalpenee sen rinnalla, millaisia vaikeuksia ja murheita esivanhempamme vain vähän aikaa sitten kohtasivat.

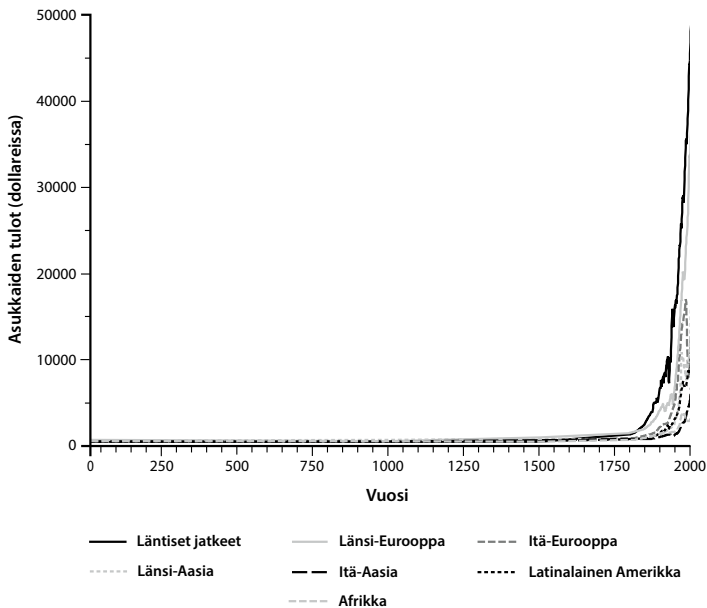
Pitkään on ajateltu, että elämisen laatu on noussut ihmiskunnan historian kuluessa jatkuvasti pikkuhiljaa. Tämä on väärinkäsitys. Teknologia on tosiaan kehittynyt ennen muuta asteittain ja ajan mittaan kiihtyen, mutta se ei suinkaan ole johtanut samaan asteittaiseen kehitykseen elinoloissa. Elämänlaadun hämmästyttävä paraneminen viime vuosisatojen aikana johtuu itse asiassa äkkinäisestä muutoksesta.

Suurin osa ihmisistä eli vielä muutama vuosisata sitten elämää, joka vertautui tuhansien vuosien takaisten esivanhempien eikä suinkaan heidän nykyjälkeläistensä elämään. Englantilaisen maanviljelijän elinolot olivat 1500-luvun taitteessa samanlaiset kuin 1000-luvun kiinalaisella maaorjalla, 1 500 vuoden takaisella

IHMISKUNNAN NOUSU

mayatalonpojalla, kreikkalaisella karjankasvattajalla 300-luvulla eaa., egyptiläisellä maanviljelijällä 5 000 vuotta sitten tai jerikolaispaimenella 11 000 vuotta sitten. Mutta 1800-luvun alun jälkeen, ihmiskunnan historian pituuteen nähden silmänräpäyksessä, elinajanodote on yli kaksinkertaistunut, kun taas tulot ovat kaksikymmenkertaistuneet useimmilla kehittyneillä alueilla ja 14-kertaistuneet maailmanlaajuisesti (kuva 1).²

Jatkuva kehitys on ollut niin hurjaa, että me usein unohdamme, kuinka poikkeuksellinen tämä ajanjakso onkaan koko

Kuva 1. Kasvun arvoitus

Vuosituhsien pysähtyneisyyden jälkeen ihmisten tulot ympäri maailmaa ovat viimeisen kahden vuosisadan kuluessa kasvaneet dramaattisesti. (Läntiset jatkeet: Australia, Kanada, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.)³

muuhun historiaan verrattuna. Mikä selittää *kasvun arvoituksen* – sen lähes käsittämättömän muutoksen, joka on viime vuosisatojen kuluessa tapahtunut niin terveydessä, vauraudessa kuin koulutustasossakin ja joka on ehdottomasti merkittävin tämän tason muutos koko *Homo sapiensin* olemassaoloaikana?

Toinen englantilainen, tutkija Thomas Malthus, esitti vuonna 1798 uskottavan teorian mekanismille, joka piti elintason pysähtyneisyyden tilassa ja käytännössä tuomitsi yhteisöt köyhyyteen historian hämäristä saakka. Hän esitti, että kun yhteiskunnat onnistuivat teknologisen kehityksen ansiosta tuottamaan enemmän ruokaa, elintason nousu jäi aina väliaikaiseksi, koska suurempi ruokamäärä johti poikkeuksetta syntyvyyden kasvuun ja kuolleisuuden vähenemiseen. Oli siis vain ajan kysymys, milloin kasvanut väestö kuluttaisi ylijäämävoinnon, minkä jälkeen elintaso palautuisi jälleen toimeentulominimin tasolle ja yhteiskunnat palaisivat keksinnön aikaa edeltäneeseen köyhyyteen.

Teknologinen kehitys johti malthusilaisella aikakaudella (toisin sanoen kautta koko historian aina suureen kehitysharppaukseen saakka) ensisijaisesti väestön kasvuun ja tihenemiseen, eikä sillä ollut juuri mitään vaikutusta pitkän tähtäimen hyvinvointiin. Väkiluku kasvoi, mutta elinolot pysyivät samoina, toimeentulon juuri ja juuri mahdollistavina. Teknologian kehityksasteen ja maan tuottavuuden erot heijastuivat kyllä populaatioiden tiheyteen, mutta vaikutus elinoloihin oli väliaikaista. Mutta juuri kun Malthus sai tutkielmansa valmiiksi ja julisti, että ”köyhyysloukku” olisi ilmiönä ikuinen, hänen havaitsemansa mekanismi painui ironista kyllä taka-alalle ja muutos pysähtyneisyydestä kasvuun käynnistyi.

Kuinka ihmiskunta sitten irtautui köyhyysloukusta? Mitkä olivat pitkän pysähtyneisyyden perimmäiset syyt? Voisivatko sekä talouden pitkää jääkautta että siitä vapautumista määrittäneet voimat kasvattaa ymmärrystämme myös siitä, miksi elinolot ympäri maailman poikkeavat niin rajusti toisistaan?

Olen laajan todistusaineiston pohjalta vakuuttunut, että voidaksemme ymmärtää valtioiden vauruseroja meidän tulee tunnistaa koko kehitysprosessin eteenpäin ajavat voimat, ja olen tältä pohjalta kehittänyt yhtenäisteorian, joka pyrkii kattamaan koko ihmiskunnan taipaleen.⁴ Se auttaa ymmärtämään voimia, jotka hallitsivat siirtymää pysähtyneisyyden ajalta elinolojen jatkuvan kehityksen kaudelle, ja näin se paljastaa myös kaukaisen menneisyyden vaikutuksen valtioiden kohtaloon.

Matkan ensimmäisessä osassa tutkimme kasvun arvoitusta ja keskitymme mekanismiin, joka kahlitsi ihmiskunnan lähes koko historian ajaksi silkkään hengissä sinnittelyyn, samoin kuin voimiin, jotka ennen pitkää sallivat joidenkin yhteiskuntien vapautua köyhyysloukusta ja saavuttaa sen ennennäkemättömän yltäkylläisyyden, josta monet maapallon asukkaat paraikaa nauttivat. Matka alkaa *Homo sapiensin* syntymästä Itä-Afrikassa noin 300 000 vuotta sitten, ja käymme läpi ihmiskunnan taipaleen olennaiset vaiheet: *Homo sapiensin* muuton Afrikasta kymmeniätuhansia vuosia sitten, ihmisten levittäytymisen halki mantereiden, metsästäjä-keräilijöiden muuttumisen paikallaan pysyviksi maanviljelijäyhteisöiksi sekä myöhemmin teollisen vallankumouksen ja väestöllisen muuntumisen.⁵

Ihmiskunnan historiasta löytyy lukemattomia kiehtovia yksityiskohtia: mahtavia kansakuntia jotka nousivat ja tuhoutuivat,

karismaattisia keisareita jotka johdattivat armeijoita suuriin valloitusretkiin ja tappioihin, taiteilijoita jotka loivat lumoavia kulttuuriaarteita, filosofi ja tieteilijöitä jotka edistivät ymmärrystämme maailmankaikkeudesta – ja lisäksi on paljon yhteiskuntia ja miljardeja ihmisiä, jotka ovat eläneet syrjässä parrasvaloista. On helppo ajalehtia yksityiskohtien runsaudessa, tulla aaltojen kuljettamaksi ilman että tiedostaa mahtavia pohjavirtauksia.

Tämä kirja tutkii ja määrittelee nimenomaan näitä virtauksia, kehitysprosessia ohjanneita voimia. Se näyttää, miten voimat ovat toimineet herkeämättä – tosin joskus näkymättömästi – halki ihmiskunnan historian ja sen pitkän taloudellisen jääkauden, kunnes teollisen vallankumouksen tuottama edistys lopulta muutti kaiken ja ihmisten alkoi olla välttämätöntä hankkia koulutusta voidakseen sopeutua muuttuvaan ympäristöön. Syntyvyyden kasvu alkoi hidastua, eikä elinolojen paraneminen enää aina pysähtynyt väestönkasvuun. Tämä synnytti pitkän tähtäimen hyvinvointia, joka tänä päivänä entisestään kohenee.

Selvityksen keskiössä on kysymys lajimme selviämisestä maapallolla. Malthusilaisella aikakaudella vaikeat ilmasto-olot ja kulkutaudit verottivat populaatioita katastrofaalisesti. Kasvuprosessin vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen synnyttää puolestaan tänä päivänä huolia siitä, kuinka voimme elää kestävästi ja välttää menneisyyden väestökatastrofit. Näkemykseni on viime kädessä toivoa luova: maailma saavutti varsin äskettäin kriittisen pisteen, jonka seurauksia ovat syntyvyyden jatkuva väheneminen, ”inhimillisen pääoman” alati nopeampi muodostuminen ja teknologinen luovuus, joiden ansiosta

ihmiskunta voisi kyetä hallitsemaan kielteisiä seurauksia – ja kaikki kolme tekijää ovat joka tapauksessa elintärkeitä, mitä tulee lajimme säilymiseen pitkällä tähtäimellä.

On kiehtovaa havaita, että kun hyvinvointi viime vuosisadoilla koheni, tämä tapahtui vain tietyissä paikoissa, mikä synnytti toisen merkittävän muutoksen, joka koskee yksinomaan meidän lajiamme: yhteiskuntien sisälle ja välille ilmaantui valtavaa eriarvoisuutta. Tämän voisi olettaa tapahtuneen pääasiassa siksi, että pysähtyneisyyden kausi päättyi eri aikaan eri puolilla maapalloa. Länsi-Euroopan maat ja osa niiden jälkeläisistä Pohjois-Amerikassa ja Oseaniassa kokivat elinolojen merkittävän kohenemisen jo niinkin varhain kuin 1800-luvulla, kun taas suurimmassa osassa Aasiaa, Afrikkaa ja Latinalaista Amerikkaa vastaava kehitys sai odottaa 1900-luvun jälkipuoliskolle saakka (kuva 2). Mutta mikä selittää sen, että muutos tapahtui tietyissä kolkissa varhaisemmin kuin toisissa?

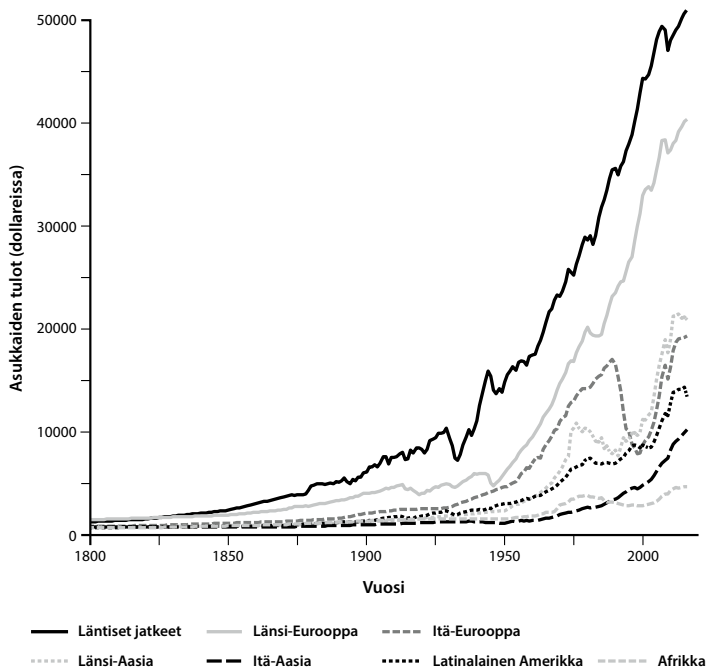
Kasvun arvoituksen hahmottaminen sallii meidän tarkastella taipaleen toisessa osassa *eriarvoisuuden mysteeriä* – kysymystä siitä, mihin yhteiskuntien kehityskulkujen ero perustuu ja miksi elinolot ovat viimeisen kahdensadan vuoden aikana eriarvoistuneet niin paljon. Maailmanlaajuisen ilmiön pohjasyiden selvittäminen edellyttää suunnanmuutosta, paluuta kauas menneisyyteen, viime kädessä sinne mistä kaikki alkoi – siihen kun *Homo sapiens* lähti levittäytymään Afrikasta kymmeniätuhansia vuosia sitten.

Tutkimme historian hämärissä ilmaantuneita institutionaalisia, kulttuurisia, maantieteellisiä ja yhteiskunnallisia tekijöitä, jotka ohjasivat yhteiskuntia omille poluilleen, vaikuttivat siihen

milloin ne pääsivät pois pysähtyneisyyden aikakaudelta ja kasvattivat valtioiden välisiä varallisuuseroja. Satunnaisina mutta olennaisina ajanhetkinä tapahtuneet instituutiotason muutokset ohjasivat maita eri teille ja johtivat ajan mittaan erojen kasvuun, kun taas kehitystä edistävien kulttuurinormien leviäminen kiihdytti ihmiskunnan historian suurten rattaiden liikettä.⁶

Vielä syvemmät kaukaiseen menneisyyteen perustuvat tekijät vaikuttivat kuitenkin siihen, mitä kulttuurisia normeja, poliittisia instituutioita ja teknologisia muutoksia ylipäänsä ilmaantui,

Kuva 2. Eriarvoisuuden mysteeri

Ihmisten tulojen muutokset maailman eri alueilla kahden viime vuosisadan aikana. (Läntiset jatkeet: Australia, Kanada, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.)⁷

ja tämä vaikutti yhteiskuntien kykyyn kasvaa ja menestyä. Maantieteelliset tekijät, kuten suotuisa maaperä ja ilmasto, johtivat siihen että kasvua edistävät kulttuuriset piirteet, esimerkiksi yhteistyö, luottamus, sukupuolten välinen tasa-arvo ja tulevaisuuteen katsova elämänasenne, kehittivät paremmin. Jos taas maa sopi nimenomaan suurten plantaasien pitämiseen, se puolestaan vaikutti osaltaan hyväksikäyttöön ja orjuuteen, siihen että alueelle ilmaantui ekstraktiivisia poliittisia instituutioita, jotka myös pysyivät. Sairaudet vaikuttivat kielteisesti maanviljelyksen ja työvoiman tuottavuuteen, koulutusinvestointeihin ja pitkän tähtäimen menestykseen. Paikallaan pysyviin maanviljely-yhteiskuntiin siirtymistä innoittanut biologinen monimuotoisuus vaikutti kehitykseen myönteisesti läpi esiteollisen ajan, vaikka nämä myönteiset voimat ovat yllättävää kyllä kadonneet yhteiskuntien siirtyessä modernille aikakaudelle.

Nykypäivän institutionaalisten ja kulttuuristen piirteiden takana on kuitenkin myös toinen tekijä, joka on talouskehityksen kannalta yhtä merkittävä kuin maantiede – nimittäin monimuotoisuuden aste kulttuurien sisällä, sen myönteiset vaikutukset innovaatioihin ja sen kielteinen vaikutus sosiaaliseen yhtenäisyyteen. Tutkiessamme maantieteellisten ominaispiirteiden vaikutusta palaamme 12 000 vuoden taakse maanviljelyksen alkuun. Monimuotoisuuden syitä ja seurauksia tutkiessamme joudumme palaamaan vielä kymmeniätuhansia vuosia kauemmas, siihen kun lajimme alkoi vasta levittäytyä pois Afrikasta.

Tämä teos ei ole ensimmäinen yritys tutkia ihmiskunnan historian perusrakennetta. Platonin, Hegelin ja Marxin kaltaiset suuret ajattelijat ovat esittäneet, että historia etenee väistämättömien

ja yleispätevien lakien mukaisesti, eivätkä he useinkaan noteeranneet yhteiskuntien asemaa oman kohtalonsa muovaajina.⁸ Tämä teos ei väitä, että ihmiskunta olisi ilman muuta matkalla kohti utopiaa tai dystopiaa, eikä se myöskään pyri ottamaan moraalista kantaa siihen, onko matkan suunta seurauksineen haluttava asia vai ei. Riittänee kun todetaan, että nykyinen aika-kausi, jossa elinolot jatkuvasti paranevat, ei suinkaan ole Eedenin puutarha, jossa yhteiskunnallisia ja poliittisia kiistoja ei lainkaan esiintyisi. Maailmassa on yhä valtavasti eriarvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta.

Teoksen tarkoituksena on sen sijaan ymmärtää, mitkä viime kädessä ovat valtioiden massiivisten varallisuuserojen syyt, ja siksi se pyrkii esittämään monialaisen, tieteeseen perustuvan kuvauksen siitä, miten yhteiskunnat ovat kehittyneet *Homo sapiensin* maailmaantulosta lähtien. Kirja yhtyy kulttuuriseen perinteeseen, jonka mukaan teknologian kehitys tarkoittaa edistystä,⁹ joten teoksen katsantoa voidaan pitää pohjimmiltaan optimistisena suhteessa maapallon yhteiskuntien yleiseen kehityskulkuun.

Kun keskityn ihmiskunnan taipaleen suureen kaareen, en suinkaan tahdo vähätellä yhteiskuntien sisällä ja välillä esiintyvää eriarvoisuutta, vaan pyrin nimenomaan tarjoamaan paremman ymmärryksen keinoista, joilla sekä köyhyyttä että epäoikeudenmukaisuutta voitaisiin vähentää ja lajimme kokonaisu-menestystä edistää. Kuten teoksen mittaan käy selväksi, niin vaikka ihmiskunnan taipaleen suuret taustavaikuttajat pysyvät herkeämättä voimassa, ovat koulutus, suvaitsevaisuus ja sukupuolten parempi tasa-arvo ensisijaiset keinot varmistaa lajimme menestys myös tulevinä vuosikymmeninä ja -satoina.

IHMISKUNNAN HISTORIAN PERUSRAKEN- TEEN JÄLJILLÄ

Vuosituhsien ajan ihmiskunta lisääntyi, levittäytyi uusille elinalueille ja pyrki parantamaan elinolosuhteitaan mutta pitkällä tähtäimellä epäonnistui pyrkimyksessään. Teknologisesta kehityksestä huolimatta väestönkasvu piti huolen siitä, ettei ruokaa riittänyt aiempaa enempää. Ihmiskunta ponnisteli köyhyydensassa.

1700-luvun loppupuolella tilanne alkoi muuttua. Teollistumisen aikakaudella elintaso Länsi-Euroopassa alkoi nousta väestönkasvusta huolimatta. **Ihmiskunnan nousussa** yhtenä aikamme kiinnostavimpana ajattelijana pidetty taloustieteilijä **Oded Galor** esittää syitä, jotka tähän vaikuttivat. Teoksessaan Galor pohtii myös sitä, miksi hyvinvointi on jakautunut maapallolla epätasaisesti ja mikseivät länsimaailman kehitysaputoimet useinkaan tuota haluttua lopputulosta.

Etsiessään vastauksia ihmiskunnan nousuun ja epätasa-arvoon Galor yhdistää kirjassaan taloustiedettä, historiaa, arkeologiaa, antropologiaa, matematiikkaa ja luonnontieteitä. Tuloksena on silmiä avaava lukuelämys.

9 789523 764408

ISBN 978-952-376-440-8 / KL 56.41

Kannen suunnittelu : Tuomo Parikka

www.bazarkustannus.fi